

Innehållet i veckans Nyhetsbrev

- Finland – landsbygdspräglad land med hög prestanda inom landsbygdsområden
 - Landsbygd som "historisk parentes" och "svaga regioner" – svensk forskare kommenterar "fördomsfulla" professorer
 - Nya EU-programperioden kraftigt försenad – arbets- och näringsministeriet bromskloss
 - Ordentliga problemlösningmekanismer saknas i kommunreformkonstruktionen
 - Finlandssvenska landsbygdsriksdagen söker de viktigaste framtidsfrågorna
 - Läs även detta: *Mackdöden i svenska glesbygden – bensinhandlarna vill ha "glesbygdsavgift" på drivmedel, Landsbygdssektioner träffas runt om i landet, Nya modeller för landsbygdsboende – arkitektävling där inget bidrag uppnådde alla mål, Nykarlebyborna får tycka till om optiskt fibernät, Karleby bygger ut avloppsnätet – byarna mer attraktiva som bostadsområden*
-

FINLAND – LANDSBYGDSPRÄGLAT LAND MED HÖG PRESTANDA INOM LANDSBYGDSOMRÅDEN

När man jämför utpräglade landsbygdsområden i Finland med motsvarande områden annanstans inom OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), så överstiger de finländska områdenas BNP per capita både medelvärdet inom OECD och den genomsnittliga tillväxten mellan 1998 och 2003. Faktorerna som bidrar starkast till att höja BNP i landsbygdsområden med den kraftigaste tillväxten, är hög produktivitet, pendling, befolkningstillväxt och andelen befolkning i arbetsför ålder. Slående är även, att i Finland finns det tecken på att de sämst presterande utpräglade landsbygdsområdena håller på att komma ikapp. Det är emellertid viktigt att beakta, att dessa siffror bl.a. beror på emigrering. Landsbygdsområdena uppvisar emellertid betydande skillnader i fråga om utmaningar och möjligheter. Sålunda uppvisar *landsbygdskommuner i närheten av städer* (89 kommuner) den snabbaste befolkningstillväxten (9 procent från 1995-2005) och den yngsta åldersstrukturen i landet. Ekonomin i dessa kommuner domineras av servicesektorn. Sysselsättningsciffrorna inom industri (24 procent mot städernas 17 procent) och byggnad (8 procent mot 6 procent i alla andra kommunkategorierna) är de högsta, medan primärproduktionen står för endast 5 procent. *Kommunerna på kärnlandsbygden* (142 kommuner) har sett en minskning av befolkningen med 4,5 procent 1995-2005, men verkar vara på väg mot en ny balans med färre invånare och migrationstal som närmar sig noll. Kommunerna har en högre specialisering inom primärproduktionen (14 procent av sysselsättningen 2004) och likaledes inom industrin (23 procent). Detta innebär att andelen sysselsättning inom offentlig och privat service är något mindre än i de två andra landsbygdskommunkategorierna. *Glest befolkade landsbygdskommuner* (143 kommuner) befinner sig i den sämsta situationen. Befolkningen har minskat under det senaste decenniet (-12,5 procent 1995-2005) och fler av dem som flyttar bort är kvinnor och unga, vilket har förvärrat fenomenet av en befolkning som åldras mycket snabbt (24 procent av invånarna i glesbygden i dag är över 65 år gamla).

Kommunernas ekonomiska struktur har i likhet med de övriga kommunkategorierna genomgått avsevärda förändringar (minskad jordbruksverksamhet, omstrukturering av den offentliga sektorn och omplacering av tillverkningsföretag). I motsats till de två andra landsbygdskommunkategorierna har man inte kunnat skapa tillräckligt med nya jobb inom servicesektorn för att kompensera för jobbförlusten. Kommunerna hyser emellertid en betydande potential, i huvudsak inom turism, rekreation i naturen och service för semesterboende. Uppgifterna är från OECD:s landsundersökning *OECD Rural Policy Reviews: Finland*, som finns i en översiktsversion på OECD:s hemsida under webbadress http://www.oecd.org:80/document/46/0,3343,en_2649_201185_40462382_1_1_1_1,00.html.

LANDSBYGD SOM "HISTORISK PARENTES" OCH "SVAGA REGIONER" – SVENSK FORSKARE KOMMENTERAR "FÖRDOMSFULLA" PROFESSORER

På 1950- och 1960-talet var det "comme-il-faut" ("rådande praxis") att påstå att landsbygden inte hade något positivt att erbjuda. På 1970- och 1980-talet förändrades bilden av landsbygden med "flytt-int"-protester och mängder av lokala initiativ, vilket ibland framställdes väl idylliskt. Nu kännetecknas landsbygden av att den har många olika ansikten med skilda villkor inför framtiden. I växande delar av Sveriges landsbygd har befolkningen under 2000-talet fått helt nya försörjningsmöjligheter. Den globala utvecklingen kan radikalt komma att förändra balansen mellan storstäder och glesbygd till fördel för den senare. Att försöka beskriva Sverige utanför storstäderna som en enda stor glesbygd utan hopp, känns mer än mossigt. Nu påstår ett par stockholmsprofessorer i ett par färska reportage (i tidningen Dagens Samhälle och LO-tidningen, http://lotidningen.lo.se/?id_site=8&id_item=16534 – ingick i Svensk Byaservice Nyhetsbrev nr 17/25.4.2008) att bosättningen på landsbygden i en del regioner bara är "en historisk parentes" och att det är fel att satsa på "svaga regioner". Professor J Eliasson vid Kungliga Tekniska högskolan och kollegan R Forslid vid Stockholms universitet utvecklar inte samtalet om Sveriges framtid ett enda dugg. De ifrågasätter utan vetenskapliga bevis att tillväxtresurserna fördelas över hela landet och antar att endast storstäderna bidrar till en positiv samhällsutveckling. "Det är trist att 1960-talets fördomar om "närande" och "tärande" regioner på nytt sett dagens ljus!", skriver samhällsforskaren med analys av tidens stora frågor Ronny Svensson till sist i sin krönika (från 7.5) i nätupplagan Dalarnas Tidningar. Svenssons krönika finns under webbadressen http://www.dt.se/opinion/kronikor_debatt/article308799.ece.

NYA EU-PROGRAMPERIODEN KRAFTIGT FÖRSENAD – ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET BROMSKLOSS

Förverkligandet av den nya EU-programperioden är ordentligt försenad, där en stor del faller på det nya arbets- och näringsministeriet, som är ansvarig aktör i Finland. Den nya programperioden startade i början av år 2007 och projekten borde som bäst vara i full gång och erbjuda arbete åt tusentals människor runt om i Finland. Men i stället får man på landskapsförbundens och andra regionala aktörers kanslier stava sig igenom krångliga direktiv, som kommit senaste månad, och pröva, ifall det nya datasystemet EURA 2007 händelsevis skulle fungera som det borde. Allt har varit mycket försenat och de svårigheter som förorsakats, har varit kännbara. Återverkningarna kommer att kännas ännu länge, fastän man skulle få ordning på problemen, vilket det inte ännu har funnits garantier för. Erhållande av beslut går fortfarande trögt. En del av fördröjningen beror på att Europeiska kommissionen godkände Finlands programarbete först i september 2007. Då godkännandet kom från Bryssel, borde direktiven och datasystemen ha varit färdiga i Finland. Men så var det inte, vilket ytterligare orsakade åtminstone en åtta månaders obehörlig fördröjning. Problemet har att göra med datasystemets utveckling, i vilket man inte har satsat tillräckligt med resurser.

Utanför ministeriet, alltså i regionerna, råder även en stark uppfattning, att bildandet av det nya ministeriet har lett till att ansvaret är oklart, då tjänstemännen har sökt sina platser i den nya organisationen. Trots att Finland som EU-land nu är inne i sin tredje programperiod, har skötseln av ärendena bara blivit krångligare. Förbunden i Södra Finland påminner, att kommissionen uppmanat Finland att bekanta sig med Portugals välfungerande EU-datasystem. Någonstans ifrån borde lärdom tas, ty hittills är det man utträttat under all kritik. Det är inte fråga om Bryssels byråkrati, utan Helsingfors'. Arbets- och näringsministeriets agerande i strukturfondsärenden har varit skadebringande för Finlands regioner, för arbetena inom programperioden borde ha kommit ordentligt igång för länge sedan. Ju mer regionerna kan sköta sina ärenden direkt med Bryssel, desto bättre. Uppgifterna är från Kaleva 7.5 och finns (på finska) i sin helhet på hemsidan för I samma båt – samassa veneessä på adress http://www.sameboat.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=48&Itemid=107.

ORDENTLIGA PROBLEMLÖSNINGSMEKANISMER SAKNAS I KOMMUNREFORMKONSTRUKTIONEN

Den reformsituation som vårt lands kommuner befinner sig i är oprövad. Övergången mellan gammalt och nytt präglas alltid av ett visst mått av tillfälligheter och oväntade politiska utspel. Men det är uppenbart att behovet av att från nationellt håll styra upp de politiska processerna underskattats. Under det här året bereds och fattas ovanligt många stora kommunala beslut av temporära organ. I de kommuner som skall gå samman från och med nästa år (i dagsläget 99 kommuner) finns organisationskommissioner som utformar verksamheten i de nya kommunerna. Över 250 kommuner har valt att möta kommunreformens krav om större befolkning genom utökat samarbete med temporära styr- eller ledningsgrupper som förbereder övergången mellan gammalt och nytt. De tillfälliga organen är indirekt valda, där medlemmarna pekats ut av de berörda kommunerna, medan organisationskommissionerna följer kommunindelningsslagen. För de temporära organ som bereder väg för nya samarbetsområden, finns inget eget regelverk, utan gruppernas sammansättning varierar, likaså arbetsfördelningen mellan de temporära organen och de samarbetande kommunerna. När sedan överenskommelser skall omsättas i konkreta beslut om organisation, ekonomi och personal, framstår två av bristerna i kommunreformkonstruktionen – det saknas ordentliga problemlösningsmekanismer och behovet av att reglera de politiska och demokratiska aspekterna av övergången mellan nytt och gammalt har underskattats. Besluten om de framtida samarbetsorganisationerna är i nästan orimligt hög grad utelämnade åt att berörda parter kommer överens. Inget system kan kompensera för bristande samförstånd mellan parter som skall gå ihop eller samarbeta. När det sedan handlar om en stor nationell reform, som de berörda kommunerna inte efterfrågat, kan man inte alltid lita på att det samförstånd som gör regler onödiga, infinner sig. Att det kan uppstå konflikter, borde inte komma som någon överraskning, då en ny värdkommun eller samkommun berör ofta minst lika många människor och lika stora ekonomiska värden som en kommunsammanslagning. En fastare form för övergången från en typ av samarbete till en annan, i stil med organisationskommissionerna, hade inte löst alla problem, men gett en tydligare demokratisk ram för diskussionerna. Den danska strukturreformen berörde alla landets kommuner på samma sätt på samma gång, medan den finländska kommun- och servicestrukturreformen (KSSR) verkställs under flera års tid, vilket påverkar möjligheterna att skriva entydiga procedurregler. Det oaktat framstår de danska reglerna för övergången mellan gammalt och nytt som föredömligt korrekta, vad gäller de demokratiska aspekterna. På hösten 2005 valdes fullmäktigeförsamlingar till de nya kommunerna och samtidigt förlängdes mandatet för sittande fullmäktigeledamöter i de gamla kommunerna med ett år, vilket innebar att både avveckling av gamla kommuner och utveckling av nya skedde under ledning av direkt

folkvalda politiker. Uppgifterna är från en artikel i Finlands kommuntidning nr 4/2008, skriven Siv Sandberg, kommunforskare vid Åbo Akademi. Se även kommuntidningen under webbadress http://www.kommunerna.net/k_tiedotepankki_2.asp?path=255;264;76738.

FINLANDSSVENSKA LANDSBYGDSRIKSDAGEN SÖKER DE VIKTIGASTE FRAMTIDSFRÅGORNA

Landsbygdens framtid i Norden granskas ur olika synpunkter av experter på den tionde finlandssvenska landsbygdsriksdagen, vilken hålls 20-21.9 på Åland. Det gäller såväl ur en historisk synvinkel som ur ett sociologiskt perspektiv, samt vårt behov av mat och energi. Medverkare är bl.a. professorn vid Sveriges lantbruksuniversitet Janken Myrdal, den finlandssvenska landsbygdsprofessorn från Åbo Akademi Erland Eklund, samt agronomen Henrik Ingo. I bikupediskussion söker man sedan de viktigaste framtidsfrågorna. Även en panel med representanter för de nordiska byarörelserna diskuterar framtiden med landsbygdsriksdagen. I panelen sitter bl.a. Erik Ryttoft Jensen (Danmark), Ragnar Stefánsson (Island), Brita Homleid Lohne (Norge), Staffan Bond (Sverige), och Eero Uusitalo (Finland). Dessutom kommer landsbygdsnätverksenheten att medverka. Allt detta försiggår på lördagen (20.9), medan söndagens program tar upp skärgårdens utveckling sett ur ett åländskt lokalt perspektiv, samt besök på den populära Skördefesten, som i år försiggår 19-21.9. Vi besöker då marknaden vid Ålands Landsbygdscentrum på Jomala, som är Skördefestens program för söndagen. Programmet för landsbygdsriksdagen är än så länge preliminärt, så förändringar kan komma att ske.

*Vart annat år ordnar Svensk Byaservice en **landsbygdsriksdag**, som samlar byaråd, projektmänniskor och personer inom landsbygdsutveckling i Svenskfinland till debatt om bya- och landsbygdsutveckling, samt ger byarådsaktivister möjlighet till utbyte av idéer och andra verksamhetsformer som byaråd idkar. Den här traditionen har pågått sedan år 1990, då den första landsbygdsriksdagen hölls i Vörå. I år är det således jubileum, då den hålls för 10:e gången.*

***Skördefesten** erbjuder lantbrukare, fiskare, livsmedelsproducenter, turistföretagare, hantverkare, konstnärer och kulturella föreningar att varje år under det näst sista veckoslutet i september öppna sina grindar för allmänheten under fredag och lördag, medan man på söndagen arrangerar en stor Marknad vid Ålands Landsbygdscentrum i Jomala (för mer info om Skördefesten se webbadressen <http://www.skordefest.aland.fi/skordefesten/>). I fjol höll man festen för tionde gången. Det slogs rekord av alla slag. Mer än 5 000 personer gjorde under fredagen och lördagen sammanlagt 30 000 besök på öppna gårdar runt om på Åland. Söndagens marknad vid Ålands Landsbygdscentrum lockade sedan 6 300 besökare (uppgifter från tidningen Landsbygdens Folk den 28 september 2007).*

LÄS ÄVEN DETTA

Mackdöden i svenska glesbygden – bensinhandlarna vill ha ”glesbygdsavgift” på drivmedel Ilskan är stor i svenska glesbygden över att många bensinmackar kommer att försvinna. Bensinhandlarnas förening föreslår nu att drivmedlen beläggs med en ”glesbygdsavgift”, som skall användas till att stötta bensinstationer i glesbygden. Enligt Ingvar Persson, vd för Svensk Bensinhandel, måste någon betala och då blir det bilismen som får göra det. Nyligen har Riksorganisationen Hela Sverige ska leva och Landsbygdsnätverket arrangerat en konferens (5-6.5) i värmländska Kil, för att försöka hitta lösningar på problemet med mackdöden (<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=55868&a=1135457>). *Kommentar från mötet finns på adress <http://www.vf.se/Nyheter/Allman/2008/Maj/Vecka-19/Drivmedelskonferensen-i-Kil-ar-over--nu-borjar-det-svara-arbetet.aspx>.*

Landsbygdssektioner träffas runt om i landet

Landsbygdsnätverksenheten ordnar runt om i landet sammankomster för landsbygdssektioner för att stöda deras verksamhet. Syftet är att landskapssektionerna blir bekanta med varandra och med varandras handlingsätt, samt att man för diskussioner om hur arbetet med regionala landsbygdsnätverk drivs vidare. Den första sammankomsten går av stapeln i UKK-institutet i Tammerfors i dag (8.5). Inbjudna är landsbygdssektionerna i Birkaland, Mellersta Finland, Österbotten och Södra Österbotten, medan landsbygdssektionerna i Nyland, Egentliga Finland och Satakunda träffas vid den andra sammankomsten i Loimaa 12.6. Landsbygdssektionerna vid landskapets samarbetsgrupper är viktiga samarbetsnätverk för landsbygdsutvecklare, eftersom sektionerna samlar ihop aktörer kring landsbygdsfrågor och drar upp riktlinjer för utvecklingen av de egna landsbygdsområdena (<http://www.landsbygd.fi/sv/index.html>).

Nya modeller för landsbygdsboende – arkitektävling där inget bidrag uppnådde alla mål

Fyra bidrag fick dela på segern i en särskild arkitektävling, *Uusia ratkaisuja maalla asumiseen*, för nya modeller för hur man kan bo på landet. Tre av vinnarbidragen kom från Helsingfors och ett från Esbo. Syftet med tävlingen var att ta fram mer kollektivt, flexibelt och ekologiskt boende på landsbygden. De arbeten som belönades, representerade halvurbant byggande i modern allmogestil på områden utanför detaljplanen. Det var årtionden sedan den förra småhustävlingen, vilket märktes av de många tävlingsbidragen (54 stycken). Men inget av dem uppnådde alla mål som ställdes. Enligt juryns ordförande Lasse Ristikartano måste undervisning och forskning i byggande på landsbygden ökas. Många hade behövt en lektion i fri placering av en bostad, då valet av var byggnaden skall uppföras var besvärligt för dem. Statsminister Matti Vanhanen, som delade ut priserna i går (7.5), är förvånad över att man i Finland tycker att det är ett problem att bygga i glesbygden och att proceduren med bygglov försvåras. Tävlingen ordnades av stiftelsen Talonpoikaiskulttuurisäätiö (*uppgifter från stiftelsens hemsida, adress <http://www.talonpoikaiskulttuurisaatio.fi/kilpailu/tulokset.htm>, samt ur notiser i dagens upplagor (8.5) av Vasabladet och Jakobstads Tidning*).

Nykarlebyborna får tycka till om optiskt fibernät

Nykarleby stad tar initiativ till en diskussion om att bygga ut kommunikationsnäten och via stadens webbsidor kan kommuninvånarna besvara en enkät. Tomas Sandberg, som är ordförande för arbetsgruppen *Digitala vägar* i Nykarleby, tror att responsen på en utbyggnad av kommunikationen blir positiv. Det optiska nätet anses som det mest framtidssäkra alternativet och ingår även i Österbottens förbunds bredbandsstrategi. Nätet skulle trygga tjänsterna på glesbygden, och med kommunen som initiativtagare betyder det att alla skall ha rätt till tjänsten. Nätet skulle vara öppet, så att alla operatörer kan verka där. Kunden kan å sin sida välja vilken operatör han använder. För företagen innebär det optiska nätet ... *Läs mer på adress <http://svenska.yle.fi/nyheter/artikel.php?id=128267>.*

Karleby bygger ut avloppsnätet – byarna mer attraktiva som bostadsområden

Efter flera års väntan verkar det nu som om Karleby stad på allvar går in för att bygga ut avloppsnätet till byarna, vilket enligt miljöchef Michael Hagström är viktigt både för miljön och för vattendragen, men även för att byarna skall bli mer attraktiva som bostadsområden. Bybor ger ändå staden kritik för bristfällig information om planerna. Hagström hoppas att arbetena med avloppsnätet kan komma igång redan i höst. Närmare 5000 hushåll berörs av förändringarna, som troligen innebär att de allra flesta måste ansluta sig till avloppsnätet, vare sig de vill eller inte. Kostnaden är oklar (<http://svenska.yle.fi/nyheter/artikel.php?id=127971>).

VAD HAR HÄNT?

Skriv ner några rader om vad som är på gång i er region eller organisation och som kan vara av allmänt intresse för alla!

Nyhetsbrevet utkommer en gång i veckan och sänds till Byaservice samarbetsgrupp, nyckelpersoner d.v.s. de som representerar Byaservice i olika centrala organ, projektledare som jobbar inom Byaservice, de lokala aktionsgrupperna, de regionala byaorganisationerna och till olika personer/organisationer med anknytning till landsbygdsutveckling. Alla som har något att informera om, skickar in sina bidrag till e-mailadress: kenneth.sundman@ssc.fi. Skriv mycket kort och undvik bilagor. Hänvisa hellre till webbsidor för mer info.

Nyhetsbrevet kan även läsas på Svensk Byaservice hemsida, www.bya.net. Vill du komma med på vår sändlista, sänd då mail till adressen kenneth.sundman@ssc.fi. Ifall någon inte vill ha Nyhetsbrevet i fortsättningen, meddela till samma e-mailadress ovan.
